

Asia: VN/2382/2024

Lausuntopyyntö yliopistojen rahoitusmallin uudistamista koskevista asetusluonnoksista

Valtioneuvoston asetus yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

1. Asetusluonnoksen 5 §:ssä esitetään, että yliopistolain 49 §:n 3 momentissa tarkoitetusta perusrahoituksesta 81 prosenttia määräytyisi toiminnan laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden perusteella ja 19 prosenttia muiden koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella (strategiaperusteinen rahoitus ja valtakunnalliset tehtävät). Koulutuksen perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi esitetään 44 % (nykyisin 42 %) ja tutkimus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi 37 % (nykyisin 34 %).

Pidättekö esitettyä rahoitusperusteiden keskinäistä painoarvoa tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 1:

On perusteltua, että rahoitusmalleihin ei tehdä nyt suuria muutoksia, jotta pystymme varmistamaan korkeakoulujen toivoman ennakoitavuuden.

Pidemmällä aikavälillä kannatamme merkittävämpiä muutoksia rahoitusmallin kokonaisuuteen. Nykyisestä liian vahvasta tulosperusteisuudesta on edettävä kohti vakaampaa perusrahoitusta, jotta mahdollistetaan korkeakouluille entistä vakaampi ja ennakoivampi rahoitusympäristö kehittää omaa toimintaansa ja omia strategisia painopisteitä.

Merkittävämmät rahoitusmallin muutokset tulee tehdä yhteistyössä ja hyvässä aikataulussa siten, että korkeakouluilla on kohtuullinen aika valmistautua toiminnan muutoksiin, eikä niitä ajeta perusteettomasti ahdinkoon nopeiden muutosten myötä.

2. Koulutuksen rahoitusosuuteen (6 §) esitetään lisättäväksi rahoitusosuus, joka perustuu uusiin opiskelijoihin, jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet Suomen koulutusjärjestelmän mukaista korkeakoulututkintoa tai vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelupaikkaa.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 2:

Ymmärrämme tarpeen vahvistaa ensikertalaisten osuutta ja kannatamme osaamistason nostoa tukevia toimenpiteitä. Yliopistojen mahdollisuudet ja työkalut suosia ensikertalaisia opiskelijoita ovat kuitenkin rajalliset.

Mittarin käyttöönoton jälkeen on tehtävä arviointi sen vaikutuksesta, koska mittari on uusi ja sen kaikkia vaikutuksia on vaikea arvioida. Esimerkiksi vaikutukset nuorten hakeutumiseen korkeakouluun voivat olla arvaamattomia, kun ensikertaisten ottaminen otetaan rahoitusmalliin yhdessä toisen samantasoisin tutkinnon kertoimen laskemisen kanssa. Esimerkiksi opiskelijan kynnys oikean valinnan tekemiseen nousee, kun opiskelija tietää menettävänsä ensikertaisen statuksen.

Samalla on varmistettava, että ensikertalaisten suosiminen ei johda tilanteeseen, jossa alan vaihtaminen on tosiasiaa liian vaikeaa.

3. Strategiaperusteisen rahoituksen (7 §) määräytymisperusteita esitetään muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin valtioneuvoston korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita tukeva osuus (ns. ohjelmärahoitus). Jatkossa strategiarahoitus perustuisi korkeakoulun strategiaa ja uudistumista tukevaan osuuteen. Strategiaperusteisen rahoituksen osuus olisi jatkossa 10 prosenttia koko perusrahoituksesta (nykyisin 15 prosenttia).

Strategiarahoitukseen kuuluvasta valtakunnallisesta ohjelmärahoituksesta luopumista vastaava 5 prosentin osuus siirrettäisiin muiden koulutus- ja tiedepoliittikan tavoitteiden perusteella määräytyvästä rahoitusosuudesta toiminnan laadun, vaikuttavuuden ja laajuuden perusteella määräytyvään rahoitusosuuteen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 3:

Akava kannattaa ehdotettua muutosta oikeansuuntaisena. Rahoitusmallin tulee tukea yliopistojen profiloitumista oman strategiansa mukaisesti ja kannustaa korkeakouluja keskinäiseen yhteistyöhön. Lisää näitä suuntauksia tukevia ratkaisuja tarvitaan.

4. Muuta lausuttavaa valtioneuvoston asetusluonnokseen

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä

5. OKM asetuksen 1 §:ssä ja liitteessä esitetään koulutuksen rahoitusosuuden laskentakriteereiksi ja niiden painoarvoiksi seuraavia:

1. Yliopistossa aloittaneiden uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärä 3 %
2. Yliopistossa suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärä 19 %
3. Yliopistossa suoritettujen alempien korkeakoulututkintojen lukumäärä 11 %
4. Avoimessa yliopisto-opetuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä 3 %
5. Korkeakoulujen yhteistyösopimusten perusteella suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä 1 %
6. Valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 3 %
7. Yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työllisten määrä Suomessa vuosi valmistumisen jälkeen 2 %
8. Valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 2 %

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 5:

Suomalainen yliopistojen rahoitusmalli on kansainvälisesti vertailtuna poikkeuksellisen tulosperusteinen, mikä näkyy tämän kohdan indikaattoreissa. Pidemmällä aikavälillä tähän tarvitaan muutos. Nykyisessä ja myös lausunnolla olevassa rahoitusmallissa nopea valmistuminen ja tutkintojen määrä ovat vahvassa roolissa. Koulutuksen ja tutkimuksen laadun tulisi olla vahvempi tekijä.

Myös pienten alojen rahoitus on turvattava tulevaisuudessa. Rahoituksessa tulisi palkita monipuolisesti erilaisista korkeakoulun tehtävän kannalta hyödyllisistä asioista eikä vain julkaisujen määrästä tai opiskelijoiden nopeasta valmistumisajasta. Eri aloilla on erilaiset mahdollisuudet laajentaa rahoituspohjaansa. Oppiaineet ovat erilaisessa asemassa siinä, kuinka nopeasti tutkinto on mahdollista suorittaa. Tutkinnon laatu on tärkeämpi kuin valmistumisajan tuijottaminen.

Yhteistyöopintojen säilyttäminen mallissa on tärkeää. Indikaattori tukee korkeakoulujen keskinäistä yhteistyötä, työnjakoa sekä opiskelijoiden vapaampia mahdollisuuksia sisällyttää tutkintoonsa opintoja eri korkeakouluista ja rakentaa yksilöllisempiä opintopolkuja.

6. Uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan uuden laskentakriteerin painoarvo olisi 3 %.

Tämä toteutettaisiin siirtona strategiarahoituksesta (2 % -yksikköä) sekä avoimessa yliopisto-opetuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettuja opintopisteitä koskevasta rahoitustekijästä (1 % -yksikkö), jonka painoarvo olisi esityksen mukaan 3 % (nykyisin 4 %).

Uusien esikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan laskenta suoritettaisiin viimeisen käytettävissä olevan vuoden (kesäkuun tilanne) toteutuman perusteella.

Pidättekö ehdotusta uudesta rahoitustekijästä tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 6:

Ymmärrämme tarpeen vahvistaa ensikertalaisten osuutta ja kannatamme osaamistason nostoa tukevia toimenpiteitä. Yliopistojen mahdollisuudet ja työkalut suosia ensikertalaisia opiskelijoita ovat kuitenkin rajalliset.

Mittarin käyttöönoton jälkeen on tehtävä arviointi sen vaikutuksesta, koska mittari on uusi ja sen kaikkia vaikutuksia on vaikea arvioida. Esimerkiksi vaikutukset nuorten hakeutumiseen korkeakouluun voivat olla arvaamattomia, kun ensikertaisten ottaminen otetaan rahoitusmalliin yhdessä toisen samantasoisien tutkinnon kertoimen laskemisen kanssa. Esimerkiksi opiskelijan kynnys oikean valinnan tekemiseen nousee, kun opiskelija tietää menettävänsä ensikertaisen statuksen.

Samalla on varmistettava, että ensikertalaisten suosiminen ei johda tilanteeseen, jossa alan vaihtaminen on tosiasiaa liian vaikeaa.

7. Yliopistoissa kalenterivuonna suoritettujen alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärä - rahoitustekijöiden painoarvojen esitetään pysyvän ennallaan. Rahoitustekijän laskentaan esitetään tarkennuksia

- **Alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärää painotettaessa tutkinnon suorittamisaikaa ja toisen saman tasoisen tutkinnon suorittamista koskeviin kertoimiin esitetään muutoksia. Momentin mukaan tutkintojen lukumäärää laskettaessa yliopistolain 40 §:ssä tarkoitettussa tavoitteellisessa suorittamisajassa suoritettujen tutkintojen lukumäärää painotettaisiin kertoimella 1,8 (nykyisin 1,5).**
- **Jos ylempien korkeakoulututkinnon suorittanut on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa ylempien korkeakoulututkinnon tai ylempien ammattikorkeakoulututkinnon taikka jos alemman korkeakoulututkinnon suorittanut on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon, toista tutkintoa painotettaisiin lisäksi kertoimella 0,5 (nykyisin 0,7). Muut laskennan kertoimet pysyisivät ennallaan.**

- Teknisenä muutoksena kerroinluokan 1 tutkintoja ei enää jatkossa listattaisi asetuksen liitteessä vaan ryhmään C (kerroin 1) sisältyisivät kaikki sellaiset tutkinnot, jotka eivät sisälly A (kerroin 3) tai B (kerroin 1,75). Muutos ei vaikuttaisi korkeakoulujen välisiin rahoitussuhteisiin, mutta sillä vältettäisiin tarpeeton asetusmuutos sopimuskauden aikana, mikäli käyttöön otetaan uusi tutkintonimike, joka ei sijoitu ryhmiin A tai B.

Pidättekö ehdotusta tavoiteaikakertoimen nostamisesta (1,8) tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Pidättekö ehdotusta toisen saman tasoisen tutkinnon kertoimen laskemisesta (0,5) tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 7:

Tavoiteaikakertoimen nostaminen vahvistaa koulutuksen läpäisyä, mikä on kannatettava tavoite. Toisaalta tavoiteaikakertoimen nostamiseen voi liittyä haasteita opiskelijoiden hyvinvoinnin näkökulmasta, joka voi vaikuttaa myös negatiivisesti opiskelijoiden lisäksi henkilöstön tilanteeseen kasvavana työmääränä ja heikentyneenä hyvinvointina. Opiskelijoiden hyvinvoinnista, ohjauksen laadusta, opiskelutaidoista ja mahdollisuuksista keskittyä opintoihinsa on pidettävä huolta. Laadukas opetus ja johtaminen varmistetaan riittävällä rahoituksella ja riittävällä henkilöstömäärällä sekä tutkimuksessa ja opetuksessa että tukipalveluissa ja hallinnossa.

Tutkinnon tavoiteajassa suorittamiseen liittyvät kannustimet voivat kannustaa yliopistoja sujuvoittamaan tutkinnon suorittamista sekä vaarantaa opiskelijoiden mahdollisuudet yksilöllisille opintopoluille ja valinnoille. Tällöin korkeakoulutettujen osaaminen ja osaamisen monimuotoisuus vaarantuu. Tavoiteaikakertoimet asettavat myös paineet opiskelijoiden hyvinvoinnin ja jaksamisen tuelle.

Akava ei kannata toisen samantasoisien tutkinnon kertoimen laskemista. Yliopistoilla on rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa toisen tutkinnon suorittamismahdollisuuksiin ilman syrjiviä käytäntöjä. Ongelmia muodostuu esimerkiksi hakijoille, jotka suorittavat opintoja siirtyäkseen formaalia kelpoisuutta tai pätevyyttä edellyttävälle alalle. Koulutusalojen välillä on myös selkeitä eroja toista tutkintoaan suorittaneiden osuudessa ja toisen tutkinnon selvästi matalampi kerroin asettaa alat kohtuuttomasti eriarvoiseen asemaan.

Esitetty muutos ei tue korkeakoulujen mahdollisuuksia toteuttaa jatkuvan oppimisen tehtävää. Uhkakuvana on, että työikäisen väestön osaamisen kehittämisen mahdollisuudet korkeakoulutuksessa heikkenevät uudistuksen myötä. Varsinkin kun rahoitusmallien uudistustyön rinnalla on käynnissä myös useita työikäisen väestön osaamisen kehittämisen mahdollisuuksiin vaikuttavia muutosprosesseja, kuten aikuiskoulutustuen kehittäminen, vuorotteluvapaan lakkauttaminen, avoimen korkeakouluopetuksen maksujen kolminkertaistaminen ja osaamiskokonaisuuksien pilotoinnit. Työmarkkinoiden murros vaatii jatkossakin uuden osaamisen

kasvattamista, joka edellyttää myös työikäisen väestön osaamisen kehittämistä sekä täydentävänä koulutuksena että tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Työikäisten hyvinvoinnin ja jaksamisen näkökulmasta rahoitusmallin tulisi mahdollistaa myös oman toiselle alalle hakeutuminen kesken työuran.

8. Rahoituslaskennassa avoimen opintopisteistä huomioitaisiin vain ne, joiden tekijällä suomalainen henkilötunnus.

Rajaus edellyttää tiedonkeruumuutoksia ja se tulisi voimaan v. 2024 suoritetuista opintopisteistä alkaen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 8:

-

9. OKM asetuksen 2 §:ssä ja sen liitteessä esitetään tutkimuksen rahoitusosuuden laskentakriteerien tekijöiksi ja painoarvoiksi:

- 1. Julkaisujen lukumäärä 14 %**
- 2. Yliopistossa suoritettujen tohtorin tutkintojen lukumäärä 9 %**
- 3. Kansainvälinen kilpailtu tutkimusrahoitus 7 %**
- 4. Kotimainen ja kansainvälinen yritysiltä saatu tutkimusrahoitus ja muu kotimainen tutkimusrahoitus 7 %**

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 9:

Suomalainen yliopistojen rahoitusmalli on näkemyksemme mukaan liian tulosperusteinen ja julkaisutoiminnan suuri painotus valuu rahoitusmallista alas jopa yksittäisten tutkijoiden arviointiin saakka eikä näin vastaa kansallisia suosituksia vastuullisesta tutkijanarviointista.

Korkeakoulujen rahoitus on vahvasti kasaantuvaa, kun hyvin rahoitushauissa pärjäävät korkeakoulut lisäävät samalla julkista rahoitustaan rahoitusmallin kautta. Kilpaillun tutkimusrahoituksen indikaattorin vahvistaminen 14 prosenttiin kannustaa korkeakoulujen keskinäistä kilpailua ja asettaa korkeakoulut keskenään eriarvoiseen asemaan.

10. Tohtorin tutkintojen lukumäärää koskevan laskentakriteerin painoarvoa nostettaisiin 9 %:iin (nykyisin 8 %). Voimassa olevan asetuksen tohtorin tutkintoja koskevasta rahoitusrajasta luovuttaisiin.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 10:

-

11. Kansainvälistä kilpailtua tutkimusrahoitusta koskevan laskentakriteerin painoarvoa nostettaisiin 7 %:iin (nykyisin 6 %) ja kotimaista ja kansainvälistä yrityksiltä saatua tutkimusrahoitusta ja muuta kotimaista tutkimusrahoitusta (Suomen Akatemia, Business Finland) koskevan kriteerin painoarvoa samoin 7 %:iin (nykyisin 6 %).

Kotimaisilta ja kansainvälisiltä yrityksiltä saatua tutkimusrahoitusta painotettaisiin laskennassa kertoimella 1,2.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 11:

Kansainväliseen tutkimusrahoitukseen kannustaminen on kannatettava tavoite. Samalla näemme kuitenkin, että TKI-rahoitusta vahvistetaan jo merkittävästi T&K-rahoituslain toimesta rahoitusmallin voimassaoloaikana, mikä on jo merkittävä kannuste korkeakouluille hakea ja päästä ulkopuolisen rahoituksen äärelle. Lisäksi nostamme saman huolen kuin yllä myös tässä kohdassa eli korkeakoulujen rahoitus on vahvasti kasaantuvaa hyvin rahoituishauissa pärjääville. Tämä asettaa korkeakoulut erinäiseen asemaan ja korostaa korkeakoulujen keskinäistä kilpailua liikaa.

12. Korkeakoulujen vuosien 2025 ja 2026 rahoituksen laskentaan esitetään sisällytettäväksi muutosrajoitin.

Korkeakoulun rahoitus, joka ei sisällä strategiaperusteista rahoitusosuutta eikä yliopistojen valtakunnallisten tehtävien rahoitusta, voisi vähentyä yhteensä enintään 3 prosenttia verrattuna edellisen vuoden rahoituksen tasoon, joka on suhteutettu rahoitusvuonna käytettävissä olevaan laskennalliseen rahoitukseen. Rajauksen laskennasta aiheutuva mahdollinen alijäämä jaettaisiin korkeakoulusektoreittain korkeakoulujen kesken niiden rahoituksen suhteessa. Vastaava rajoitin oli voimassa vuosina 2021-2022.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 12:

Muutosrajoittimen sisällyttäminen on perusteltua, jotta mahdolliset rahoituksen muutokset pysyisivät kohtuullisina.

Nyt tehtävät prosenttimuutokset ovat yksittäisten yliopistojen kannalta suuria. Yliopistot ovat koulutusaloiltaan ja toiminnaltaan erilaisia. Jatkotyössä on pohdittava miten erilaiset korkeakoulujen ja alojen profiilit pystyttäisiin huomioimaan paremmin.

Oletettavaa on, että rahoitusmalliin esitettyjen muutosten seurauksena käynnistyy työvoiman vähentämiseen tähtääviä muutosneuvotteluita ja henkilöstön irtisanomista. Tämä heikentää edellytyksiä osaamistason nostamiseen, koska se heikentää korkeakoulujen toimintaedellytyksiä.

Tulevien muutosten vaikutuksia on seurattava ja analysoitava yliopistokohtaisesti tulossopimusneuvottelujen yhteydessä.

Muuta lausuttavaa ehdotuksesta

13. Arvionne ehdotuskokonaisuuden vaikutuksista korkeakouluille, korkeakoulujärjestelmälle ja yhteiskunnalle

Ymmärrämme tarpeen vahvistaa ensikertalaisten osuutta ja kannatamme osaamistason nostoa tukevia toimenpiteitä. Yliopistojen mahdollisuudet ja työkalut suosia ensikertalaisia opiskelijoita ovat kuitenkin rajalliset.

Ensikertalaiskertoimen käyttöönoton jälkeen on tehtävä arviointi sen vaikutuksesta, koska mittari on uusi ja sen kaikkia vaikutuksia on vaikea arvioida. Esimerkiksi vaikutukset nuorten hakeutumiseen korkeakouluun voivat olla arvaamattomia, kun ensikertaisten ottaminen otetaan rahoitusmalliin yhdessä toisen samantasoisien tutkinnon kertoimen laskemisen kanssa. Esimerkiksi opiskelijan kynnys oikean valinnan tekemiseen nousee, kun opiskelija tietää menettävänsä ensikertaisen statuksen.

Samalla on varmistettava, että ensikertalaisten suosiminen ei johda tilanteeseen, jossa alan vaihtaminen on tosiasiaa liian vaikeaa.

Tavoiteaikakertoimen nostaminen vahvistaa koulutuksen läpäisyä, mikä on kannatettava tavoite. Toisaalta tavoiteaikakertoimen nostamiseen voi liittyä haasteita opiskelijoiden hyvinvoinnin näkökulmasta, joka voi vaikuttaa myös negatiivisesti opiskelijoiden lisäksi henkilöstön tilanteeseen kasvavana työmääränä ja heikentyneenä hyvinvointina. Opiskelijoiden hyvinvoinnista, ohjauksen laadusta, opiskelutaidoista ja mahdollisuuksista keskittyä opintoihinsa on pidettävä huolta. Laadukas opetus ja johtaminen varmistetaan riittävällä rahoituksella ja riittävällä henkilöstömäärällä sekä tutkimuksessa ja opetuksessa että tukipalveluissa ja hallinnossa.

Tutkinnon tavoiteajassa suorittamiseen liittyvät kannustimet voivat kannustaa yliopistoja sujuvoittamaan tutkinnon suorittamista sekä vaarantaa opiskelijoiden mahdollisuudet yksilöllisille opintopoluille ja valinnoille. Tällöin korkeakoulutettujen osaaminen ja osaamisen monimuotoisuus vaarantuu. Tavoiteaikakertoimet asettavat myös paineet opiskelijoiden hyvinvoinnin ja jaksamisen tuelle.

Akava ei kannata toisen samantasoisien tutkinnon kertoimen laskemista. Yliopistoilla on rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa toisen tutkinnon suorittamismahdollisuuksiin ilman syrjiviä käytäntöjä. Ongelmia muodostuu esimerkiksi hakijoille, jotka suorittavat opintoja siirtyäkseen formaalia kelpoisuutta tai pätevyyttä edellyttävälle alalle. Koulutusalojen välillä on myös selkeitä eroja toista tutkintoaan suorittaneiden osuudessa ja toisen tutkinnon selvästi matalampi kerroin asettaa alat kohtuuttomasti eriarvoiseen asemaan.

Esitetty muutos ei tue korkeakoulujen mahdollisuuksia toteuttaa jatkuvan oppimisen tehtävää. Uhkakuvana on, että työikäisen väestön osaamisen kehittämisen mahdollisuudet korkeakoulutuksessa heikkenevät uudistuksen myötä. Varsinkin kun rahoitusmallien uudistustyön rinnalla on käynnissä myös useita työikäisen väestön osaamisen kehittämisen mahdollisuuksiin vaikuttavia muutosprosesseja, kuten aikuiskoulutustuen kehittäminen, vuorotteluvapaan lakkauttaminen, avoimen korkeakouluopetuksen maksujen kolminkertaistaminen ja osaamiskokonaisuuksien pilotoinnit. Työmarkkinoiden murros vaatii jatkossakin uuden osaamisen kasvattamista, joka edellyttää myös työikäisen väestön osaamisen kehittämistä sekä täydentävänä koulutuksena että tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Työikäisten hyvinvoinnin ja jaksamisen näkökulmasta rahoitusmallin tulisi mahdollistaa myös oman toiselle alalle hakeutuminen kesken työuran.

Hyvin rahoitushauissa pärjäävät korkeakoulut lisäävät samalla julkista rahoitustaan rahoitusmallin kautta eli korkeakoulujen rahoitus on vahvasti kasaantuvaa. Tämä korostaa korkeakoulujen keskinäistä kilpailua ja asettaa korkeakoulut keskenään eriarvoiseen asemaan.

Korkeakoulujen rahoituksen yleiskuvasta Akava katsoo, että nykyisillä tiedossa olevilla resursseilla on haastavaa edetä kohti korkeakoulutuksen 50 % tutkintotavoitetta koulutuksen laadusta ja/tai henkilöstön hyvinvoinnista tinkimättä.

14. Mahdolliset muut huomiot ehdotuskokonaisuudesta tai asetusluonnoksista.

Pidemmällä aikavälillä kannatamme merkittävämpiä muutoksia rahoitusmallin kokonaisuuteen. Nykyisestä liian vahvasta tulosperusteisuudesta on edettävä kohti vakaampaa perusrahoitusta, jotta mahdollistetaan korkeakouluille entistä vakaampi ja ennakoivampi rahoitusympäristö kehittää omaa toimintaansa ja omia strategisia painopisteitä.

Merkittävämmät rahoitusmallin muutokset tulee tehdä yhteistyössä ja hyvässä aikataulussa siten, että korkeakouluilla on kohtuullinen aika valmistautua toiminnan muutoksiin, eikä niitä ajeta perusteettomasti ahdinkoon nopeiden muutosten myötä.

Muuta lausuttavaa työryhmän ehdotuksista

15. Työryhmä teki myös ehdotuksia, joita ei säädetä asetuksilla. Näitä olivat mm.:

- **Yliopisto- ja ammattikorkeakoululait mahdollistavat sen, että OKM voi myöntää korkeakouluille myös tuloksellisuusrahoitusta korkeakoulun tuloksellisen toiminnan perusteella. Työryhmä ehdotti, että laskennallisen rahoitusmallin ulkopuolella otettaisiin käyttöön korkeakoulujen kesken kohdennettava erillinen kannustepalkkio vaikeammin mitattavien toimien kohdalle (esimerkiksi työ- ja opiskeluhyvinvointi, johtaminen, sidosryhmäyhteistyö). Kannustepalkkiota ei välttämättä kohdennettaisi joka vuosi. Tarkasteltavat teemat voisivat myös vaihdella vuosittain.**
- **Työryhmä katsoi, että tarvitaan syvällisempää tarkastelua isoista järjestelmätason muutostarpeista, sitä tukevista rahoitus- ja ohjauskäytänteisistä sekä tarvetta uudistamisen tutkimukselliseen tukeen. Tutkimus- ja arviointitietoa hyödyntävä valmistelu tulisi käynnistää mahdollisimman pian.**

Mahdolliset huomiot työryhmän esittämistä muista ehdotuksista:

Tuloksellisuusrahan käyttöön ottaminen olisi tarkoituksenmukaista. Henkilöstön työhyvinvointia ja opiskelijoiden opiskeluhyvinvointia tukevat kannusteet olisivat kannatettavia sekä rahoitusmallin ulkopuolisessa tuloksellisuusrahoituksessa että myös rahoitusmallin sisällä.

Pidemmällä aikavälillä kannatamme merkittävämpiä muutoksia rahoitusmallin kokonaisuuteen. Nykyisestä liian vahvasta tulosperusteisuudesta on edettävä kohti vakaampaa perusrahoitusta, jotta mahdollistetaan korkeakouluille entistä vakaampi ja ennakoivampi rahoitusympäristö kehittää omaa toimintaansa ja omia strategisia painopisteitä.

Ennen suurempaa uudistamistyötä seuraavalla kierroksella on tärkeää, että merkittävimmät muutokset valmistellaan hyvin valmistellussa aikataulussa, sidosryhmiä osallistaen ja tutkittuun tietoon perustuen. Näin mahdollistetaan korkeakoulujen mahdollisuus valmistautua mahdollisiin muutoksiin.

Kouzmitchev Konstantin
Akava ry